

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj IV.

V sredo 19. Velkiga serpana 1846.

List 33.

Miloš Kabilovič. *)

Kaj se sveti na planjavi
Na planjavi tam široki?
Ali zvezda je danica,
Ktera obleduje v zori,
Ali pa je svitla luna,
Ki se vmika sončni moči?
Ni danica, in ni luna
U nebeski svoj' svitlôbi:
To je turški polomêsec,
Ki se sveti na šotôri,
V kterm černe sklêpe kuje
Amurât, car kervolôki,
De vkončá, kar križ spoznava,
In si stó deržav osvôji. —

„Kosovo še danas mora,
Prêdenj sonce bo v zatôni,
Bit' kervavo, Lazar Bulko
Plavati u Sav' globoki,
In kar ne časti Mahôma,
Môra meni se uklôniti!“
Amurat tako besêdje
In ozrê se po šotôri;
Hasan Aga pa mu rêce,
Ki sedel je tudi v zbôri:

„Amurate, car mogočni!
Pred obličjem pade Tvôjim

V prah služabnik Hasan Aga.
V pretečeni imel sim noči
Hude sanje, černe sanje;
Nej povém jih: Černi orli —
Ala **) vé, kaj tó poméni,
Ki nas ima v svoji moči —
Černi orli so letali,
Nad šotôrjem, v gladu grôznim
So kljuvali Tebe, Turke
Pa so žerli Savski sômi.
Ak' resnica ni, kar rêcem,
Bódi Ala mi v pomôči!“ —

In serdít, ko lev, zarjove,
De se strêse vse v šotôri:
„Ala bôdi ti v pomôči!
V srédi tabra nej imajo
Tvojo glavo černi ôrli,
De se spolni, kar mi bledeš,
Hasan, nad živôtam tvôjim!“
To slišaje prós' Sulejka,
Hasan Age hčerka, v sôlzah:
„Care slavni, siloviti!
Ni se vstavljat' vólji Tvôji,
Pa pripusti, de se prošnja
Moja milo mi izpôlni:
Zúnaj je mladéneč môder,
Ki zna sanje té razlôžit’;

Ak' po tvoji niso vólji,
Nej gré Hasan k ojstri sôdbi!“ —

Car ga vkáze pripeljati,
Rêce mu v nevolji svôji:
„Urno mi razlôži sanje,
Tode módro mi govôri;
Car sim, vês m' je svét podlôžen,
Ni t' plačila trêba prôsit',
Al' po vólji sanje meni
Hasan Age ti razlôži;
Vês! sicer z glavó ti svojo
Ne odídeš môj' togôti!“

Poslušavši Age sanje
Se m' globôke je priklônil,
In mu rêce: Turško sonce
U mogočnosti svitlôbi!
V svoji me imaš oblasti,
Prizanes' mi, al' me umôri:
Tvoje ure so se stêkle,
De Te žerli bodo ôrli,
De se znôsi Miloš, Hrovat,
Ki umor'li meči Tvoji
So mu oča, mater, brate!“
Rêce in u svoji zlôbi
Mu poríne meč u serce,
De pogíne v kervi svôji!“

Malavašič.

Kervomočnost ali kervoscanje.

Zoper to bolezin, ktera napade dostikrat celo čedo govéd, ovac, pa tudi konj, je koj v začetku nar boljši zdravilo tôle:

Eno dobro periše (Handvoll) laneniga semena daj v 3 maslicih vode kuhati skoz dobre pol ure; odcedi si potem laneno vodo ter raztôpi v nji solnitarjeve štupe (Salpeterpulver) 1 lot. Trikrat na dan si napravi to zdravilo in ga vlij mlač-

niga zjutrej, opoldne in na večer bolnima živinčetu v gobec. V treh dneh ti bo večidel pomagalo, če nisi bolezní v začetku zanemaril, in če ni prehuda vročinska bolezní in hud notranji prisad (ledic ali mehurja) pertisnil, de je treba tudi pušati.

Ne dajaj pa bolni živini med tem ne sená, ne slame za klajo, ampak če je moč trave, za pijačo pa z otrobi ali s kislim mlekom ali smetko zmešane vode.

*) V letu 1388 je imel turški cesar Amurat vojsko s serbskim knezam z imenam Lazar Bulko. Všetôrili so se Turki in Serb-ljani na veliki planjavi na Savi v Serbii, kosovo polje po iménu. Lazar Bulko je imel opróda Miloša Kabiloviča, rojeniga Hrovata, kteri je po izgledu Rimca Lucja Skêvola v turški tabor šel, kakor de bi bil svojiga gospodarja zapustil in h Turkam prestôpil. Pa pred Amurata pripeljan, ga prebode, de bi svojimu gospodu življenje ohranil, in je sam strašno smert našel.

**) Takó imenujejo Turki Bogá.

Če brez hudiga prisada in bolečin kervomočnost čez tri dni terpi, perdeni pol kvintelca káfre zgorej imenovani laneni vodi. Večkrat se pa primeri, de živina več tednov in brez bolečin kri sči; takrat dajaj živini vsak dan dvakrat pol bokala vode, v kateri se ena pest drobno stolčene hrastove skorje, ali drobno stolčenih šisk (Galläpfel) ali skipkov (konopra) skoz eno uro kuha.

Dr. Bleiweis.

Kakó se dajo kebrovi červi pokončati?

Vsak kmetovavec pozná škodljive červec, iz kterih se kebro izležejo, pa tudi vé, de se ta merčes ne da lahko pokončati.

Nekak nemški kmetovavec je skusil pepél, ki po kuhanji mjila (žajfe) ostane (Seifensiederäsche) in se per mjilarjih (žajfarjih) dobí.

On je s takim pepélam pognojil drevesam in pa ohrovu, kjer so imenovani červi pojedino imeli. V kratkim so vsi červi poginili, drevesa in ohrov so jeli pa práv veselo rasti. De se je od te resnice bolj prepričal, je napolnil dve posodi s perstjo, eno zmešano z mjilarskim pepélam, drugo pa ne; potem je nabral nekaj tačih červec in jih v vsako posodo nekoliko djal. Čez dva dni je spraznil obedve posodi in vidil, de so bili červeci v zmešani zemlji mertvi, v čisti pa živi in zdravi. — Práv dobro bi bilo, ko bi se pohvaljena lastnost mjilarskiga pepéla poterdila; zakaj tak pepél ni drag.

Od tergatve.

(Nadalje.)

Ni potreba za navadne vina grojzdja ravno na terti sušiti; pa vender tudi prezgodej brati ne, če hočeš dobro, močno in stanovitno vino imeti, ki ga boš ložej prodal, ne pa kisluga in prazniga. Tudi per nas na Krajskim lahko dobre vina rastejo, in zakaj bi ne? sej je tudi naša zemlja zanje; tudi naš svet je takó dobro ležeč, kakor na Ogerskim, Estrajskim in ob Rajni na Nemškim, ki tolikanj dobrih in imenitnih vin imajo. Tudi per nas se vina najdejo, de bi mislil marsikdo od njih, de niso tukej rastle. Po celim svetu, kjer vino perdeljujejo, na Francozkim, Nemškim, Ogerskim, in še clo na Laškim ne beró nikoli pred postavljenim časam; ter na Laškim ne pred sv. Mihelem; na Nemškim, Ogerskim ne pred sv. Terezjo, bodi léto kakoršno hoče; le samo per nas dela vsak, kar se mu zdi, in kadar se mu ljubi. Silno napek je to, in prositi bi bilo vikših, de bi tudi per nas pravo, modro postavo, ktere bi ne smel pod oestro prepovdjo nobedin prestopiti, napravili, ker so stare postave per nas v té reči zlo v nimar prišle. Nesreče se bojiš, pa v tem strahu kisló, prazno, nezrelo vino dobiš, ki ga kupcam zastonj ponujaš. Kaj pa, ako bi nesreča takrat prišla, ko je še malo mehka grojzdja? Ali boš zavolj tega drugo leto terdiga bral in jagode v možnarji tolkel?

Pravijo, de kmet nar bolj vé, kdaj je grojzdje zrelo. Pa skušnja uči, de to sploh ni res, in de je kmet v té reči večidel otroku enak, ki zmirej vpraša: „kdaj bomo brali? grojzdje je že mehko“. Nikjer niso kmetje takó malo umni, kakor v té reči, per vini. Če kmet nar bolj vé in nar bolj práv stori, zakaj so pa postave, ki prepovedujejo brati do postavljeniga časa? in zakaj v družih krajih, na Nemškim per Dunaji, in tudi na Francozkim, in skorej povsod, straže imajo v vinogradih, kadar grojzdje zori, de nobeden, še gospodár ne sme v

vinograd iti, dokler brati ni perpušeno? Naši kmetje tudi niso modrejši od nemških. Je Nemcam, Francozam veliko ležeče na slavi njih zlahtnih vin, ki jih po vsim sveti dragó prodajajo, bi bilo práv, de bi tudi nam na našim kaj ležeče bilo. Res je, de v nektérh goricah sončnih in bolj nizkih, in nektérh plemen grojzdje v nizkim, sončnim kraji prej zori, kakor na visočjih gorah; pa nič ne škodje, tudi tukaj malo počakati, de uno tega doide. Ali pa vsaj, če ima kdo v svojim vinogradu eniga plemena grojzdje v nizkim sončnim kraji, ki je en teden ali pa še več prej zrelo, naj ga bere, če je le res práv zrelo; drugi pa naj počakajo, de bojo tudi oni zrelega brali. Napčna navada pa je lakomnih, požrešnih vinorednikov, ki gredó brát ali pa vsaj podberin delat, de bi ga berž pili, če je le že ktera jagodca mehka. Vidijo to drugi sosedge in vsi planejo v vinograde, ki se bojé, de bi njih vinograd zastal, in de bi ga tatje in ptiči ne pobrali. To je nerodnost, de je ni več, in to nerodnost odverniti bi bilo treba, de bi jo vikši čisto in oestro prepovedali. Hité nektéri z branjem tudi zató, ki se mraza, slane, ki v mesci Kozoperska rada pride, bojé. Od tega, kar sim sam vidil, vém povedati, de mraz nezrelimu grojzdju, ki ima še veliko vodene reči v sebi, res zlo škodje, ga popari in nič več ne zori. Zrelimu pa, ki ima zlo malo vodene reči, mraz, kakoršen v mesci Kozoperska pride, malo ali pa nič ne škodje. Če nezrelimu škodje, ali boš zató nezrelega bral, de mu škodval ne bo? Zrelimu pa malo škodje; zakaj, ne vinska reč, ne cukér ne zmerzne takó berž, drugači, kakor v silno hudim mrazu, kakor je včasí pozimi na Rusovskim, nikdar pa v mesci Kozoperska per nas. Per nas le vodena reč, voda v jagodah zmerzne, in ko ni še dosti dozorjena, ko ni še vodena reč vinske in cukra v jagodi dogotovila, jo skazi. Pa kaj moramo zató? Če je tedej manj vodena jagoda, manj jo more pozeblina poškodvati, kakor vino v sodi, če zmerzne, ne zmerzne vino, ampak vodena reč v vini nar prej. Pusté v nektérh krajih, postavim na Ogerskim, de mraz ali slana pade na grojzdje in pravijo ondi, de tak grojzd je bolj plehek in mehak, in vino boljši. To veljá, se vé de le od popolnoma zrelega grojzdja. Pa tudi per nas včasí zeleniko, ki je pozno zrela, slana dobí, če je zrela, ne postane rijava. Lipno nar bolj vodeno, ki dolgo vodo derži, mraz nar bolj popari, pa če je práv srelo, tudi malo ali pa nič. To tedej od časa tergatve ali branja; zde pa še nekoliko od branja samiga.

(Dalje sledí.)

Vprašanje in prošnja na kmetovavce.

Ali je letašnji korún kaj zlo cvetel? ali je cvet kaj semena zastavil? Na koruniših krog Ljubljane smo le malo korunoviga cvetja vidili, semena bo pa javalne kaj, ker cvetje večidel vsahne in odpade, predenj seme naredí. Na njivah, ki jih ima c. k. kmetijska družba v Ljubljani na Poljanah in kamur so oskerbnik tega verta, gosp. Dr. Struppi, iz vsih krajskih krajev nabraniga korúna letas zasadili, se le poredkama tu in tam kako cvetje vidi, semena bo pa težko kaj.

De korún cvetja ne dela in semena ne donese, je žalostno znamenje, de je zgubil svojo rodovitno moč, ktera je tudi k njegovimu zdravju potrebna. Dobro še pomnimo, kakó smo v otročjih letih korúnove cvetne jabelčka po njivah tergali in se z njimi metali — zde jih pa nič več ni viditi. Ali to nič ne pomeni?